כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת דברים ■ ג' מנחם-אב ה'תש"ע ■ 14.07.2010 ■ גליון מס' 78 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

המתפלל כהוגן תפילתו נשמעת

מתוך דבריו של ראש ישיבת "שפת אמת", הגאון רבי שאול אלתר שליט"א בפני בחורי הישיבה הגבוהה, "שערי תורה", בשבת קודש פרשת דברים, "חזון", בשנת תשס"ט

אמרו חז"ל (ב"מ דף ל' ע"ב) לא חרבה ירושלים אלא מפני שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין. לא אמרו שלא וויתרו, אלא שהעמידו דיניהם על דין תורה, כלומר, שלא זו בלבד שלא וויתרו אלא גם אמרו שכך כתוב בתורה; שהוא מצד עצמו היה מוותר, אבל מה אעשה שדין תורה מחייבך. בגלל נוהג נפסד זה חרבה ירושלים, שלא השכילו לעשות הישר בעיני ה'.

איתא בגמרא (סוטה דף כ"ב ע"ב) שהאומר מה חובתי תו ואעשנה הוי גריעותא, כמו אלו שמחשבים בדקדוקים יתרים חיובי המצוות, כדי לא להפחית ולא להותיר על החיוב. איני מזלזל חס וחלילה בדקדוקי מצוות, אבל תכלית המכוון היא לעשות הישר בעיני ה', להתחסד עם קונו, להשתוקק לידבק בה' יתברך. ולא בקיום המצוות בלבד הדברים אמורים אלא גם בקיום הדברים המותרים מצווה עלינו לנהוג לפנים משורת הדין. קדש עצמך במותר לך, להזדכך ולהתקרב לה'. בנוהג שבעולם בעת צרה אדם מקבל על עצמו קבלה טובה - דבר שאינו חייב בו מצד הדין, וסבור שהקב"ה וכל פמליה של מעלה חייבים לו עבור זה. אין זה כך, אלא זוהי חובת האדם בעולמו. "אם צדקת מה תיתן לו" (איוב לה, ז). בימים אלה שמשתוקקים ומצפים שיבנה בית המקדש העת הזאת מחייבת להתחזק בזה (לקבל קבלות טובות). בכך מקרבים את ביאת המשיח ובניית בית המקדש.

ידוע המעשה מהרבי ר' זושא זי"ע, שהיה באכסניה אצל איש כפרי. בלילה ערך תיקון חצות ובכה על גלות השכינה. לשאלת מארחיו לסיבת בכיו, הסביר להם שהיה ביהמ"ק וכו' וכשמשיח יבוא יתקיים מה שכתוב בישעיהו (כז, יב) "ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל". אמרו לו: כאן יש לנו את הקרעטשמע (אכסניה), והבהמות ולא כדאי לנו שמשיח יבוא. אמר להם הרבי ר' זושא הרי מכל מקום עתה יש צרות וישנם גויים שמציקים לישראל... אמרו לו: אם כן שמשיח יקח את כל הגויים לארץ ישראל ואנחנו נישאר כאן עם הקרעטשמע והבהמות. כל השומע סיפור זה מגחך ולועג לכפרי, וכי לתכלית זה צריך משיח לבוא, כדי להיפטר מן הגויים?

> **"הבקשה "ותחזינה עינינו" צריכה להיות מתוך ציפייה להתגלות השכינה, לקרבה ודבקות בה', שנוכל ללמוד תורה לשמה..."**

אדם צריך תמיד להתבונן בתוך עצמו ולראות מה הוא רוצה ובמה הוא אוחז, שהרי האמת היא שאנחנו כמו אותו כפרי. כשמבקשים על משיח ומתפללים "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", אין אנו מבקשים על המכוון האמיתי. הצדיקים זי"ע היו מתבטאים, שהמשיח שממתינים ומצפים

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שלא ברכו בתורה תחילה
ביומא (ט ע"א): א"ר יוחנן בן תורתא... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב?...
המשך בעמ' 2

חוק וסדר
הבו לכם אנשים
פעמים רבות אנו פוגשים בתורה את נושא המנהיגות, ומנהיגות אינה נבחנת רק איך האדם מנהיג את האחרים...
המשך בעמ' 4

שו"ת קיץ
שאלה: האם יש לאפשר לו לעשות את הבדיקה גם אם הוא יהודי וגם אם הוא גוי?...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
"פנו מקום לעושי מצווה"
בהיותו אברך היה "אהבת שלום" הולך אל רבו ברגל...
הפתעה במעטפה
בכל ערב חג היה הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שולח את בני ביתו...
"ולי חסר כסף"
מסופר ב"עיטורי תורה" כי באחד הימים יצא המגיד מדובנא את ביתו...
המשך בעמ' 3

שביבים
- "מתי יבוא כבר משיח", התשובה
- עין הרע? הנה ביטולה
- נשמת כל חי: שם המחבר
- "ויהודי צריך לומר תהלים"
- עובדיה ברוך ז"ל

המשך בעמ' 6

לו, לא יבוא לעולם, והמשיח שיגיע אינו המשיח שמחכים לו. לשם מה אתם מבקשים על משיח כדי שיהיה קל ללמוד ושלא יהיו קשיים? האם בשביל זה צריך משיח? וכי על זה מחכים בכיליון עיניים כבר אלפיים שנה? אנחנו רוצים להישאר כפי שאנו נראים רק שייקחו מאיתנו את הקשיים. וכי זו הכוונה?

העיקר הוא שנהיה קרובים לה' ודבקים בו יתברך, שלא יהיה מסך המבדיל. אמנם לא יהיו קשיים בימות המשיח כדכתיב (מיכה ד', ד') "וישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו" וגו', אבל זה לא יתפוס מקום כלל וכלל. כל החיות תהיה רק: "קרבת אלוקים לי טוב". וכמו דורו של חזקיהו שהיה הדור הקרוב ביותר לדורו של משיח, וישנה דעה בגמרא (סנהדרין צ"ט ע"א) שכבר אכלוהו בימי חזקיהו ולא מצינו שהיתה אז עשירות מופלגת, אלא היתה רוח טהרה שכולם עזבו את הגשמיות ולא עסקו כי אם בתורה בלבד, עד שבדקו מדן ועד באר-שבע ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה.

הבקשה "ותחזינה עינינו" צריכה להיות מתוך ציפייה להתגלות השכינה, לקרבה ודבקות בה', שנוכל ללמוד תורה לשמה, יראה בעל השמועה עומד כנגדו, כדכתיב על העתיד לבוא (ישעיה ל, כ) "ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך ראות את מוריך". עלינו לצפות ולהשתוקק לבניין בית המקדש ולביאת המשיח כדי שנוכל לפתוח את שערי הלב והפה בתפילה. דאיתא בגמרא (ברכות ל"ד ע"ב) מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה. אין הכוונה שהשערים בשמים למעלה ננעלו. גם בזמן הזה מי שמתפלל כהוגן תפילתו נשמעת. אלא הכוונה היא ששערי הלב והפה סתומים, ואין אנו יכולים להתפלל כראוי בכוונת הלב עם רצון אמת. התפילה שלנו היא בבחינת "ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו" (תהילים ע"ח, לו), יש מסך המבדיל בינינו לבין הקב"ה.

בימים אלה אפשר להגיע לרצון וחשק אמיתי להיות קרובים לקב"ה כדאיתא בספרים הקדושים כל רודפי י-ה השיגוה בין המיצרים, דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב.

שלא ברכו בתורה תחילה

/ הרב שמואל מנחם סרלואי שליט"א*

ביומא (ט ע"א): א"ר יוחנן בן תורתא... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חינם...".

אף על פי שעסקו בתורה ובגמ"ח, שנאת חינם גברה!

ובתוספתא (סוף מנחות): "אבל באחרונה מכירין אנו בהן שהן עמלים בתורה וזהירין במעשרות (מצוה שאפשר להפטר ממנה, אם הפירות לא ראו את פני הבית) מפני מה גלו? מפני שאוהבין את הממון ושונאים איש את רעהו...". אהבת הממון ושנאת איש את רעהו, הא בהא תליא.

בירושלמי (יומא ה ע"א) נאמר: "כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו החריבו".

נשאלת השאלה מה לעשות ובמה לסייע למען בניין ירושלים ת"ו?

במסכת בבא מציעא (פ"ה ע"א) שואלת הגמרא: על מה אבדה הארץ, ומשיבה: על עזבם את תורתי. שלא ברכו בתורה תחילה. אחי הגדול ר' יהודה נ"י, הראה לי בליקוטי מהרי"ח, המצטט מספר "בית שמואל" (שמואל ב"ר משה פאלקינפלד מחכמי פולין-אשכנז. חריף עצום. אחיו היה חתנו של הנודע ביהודה. זמנו: לפני כמאתיים וחמישים שנה). שפירש: "דמי שהוא אוהב התורה, כשמברך בניו, מברך תחילה שיהיו תלמידי חכמים יראי ה' ושיהיה להם גם כן פרנסה ברווח. מה שאין כן, מי שאינו אוהב תורה, כשמברך בניו, מברכם תחילה שיהיו עשירים ואגב, שיהיו גם כן תלמידי חכמים. (וזה הפרוש) שלא ברכו בתורה תחילה רק בדרך אגב". החורבן בא בגלל שעזבו את התורה. ובמסכת מכות (י' ע"א): "מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלים, שהיו עוסקים בתורה". ובמשנה (אבות פ"ה משנה כ): "יה"ר... שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך". ע"י חלקנו בתורה, ע"י שנעסוק בתורה - יבנה עירך. ובתהילים (קכב) שעניינו ירושלים: "למען בית ה' אלקינו אבקשה טוב לך". ואפשר אולי לפרש, למען בניין בית ה' אלקינו, שייבנה בית המקדש במהרה בימינו, אבקשה טוב, ואין טוב אלא תורה.

המשמר היוצא היה מברך את המשמר הנכנס (ברכות י"ב ע"א): "מי ששכן שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחווה ושלום ורעות". מקום המקדש צריך להיות מלא באהבה ואחווה, ואם רוצים שייבנה צריכים להרבות בשתי המידות הללו. וכיצד מרבים אחוה ורעות?

באבות דרבי נתן (פ"ד פסקה ה): "רבי יהושע ראה מקדש חרב ואמר, יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה, ואיזה, זה גמילות חסדים. ...מתקן את הכלה ומשמחה, ומלווה את המת, ונותן פרוטה לעני ומתפלל שלוש תפילות בכל יום...".

לעסוק בגמ"ח זהו כפרה כמו עבודת המקדש, ואין כמו גמ"ח להרבות אחוה ורעות.

במסכת תענית (ט ע"א): מיתיבי, ר' יוסי בר' יהודה אומר, שלושה פרנסים טובים עמדו לישראל... וג' מתנות טובות ניתנו על ידן. על ידי משה ניתן המן, לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. בזכות אהרון היו ענני הכבוד, סמל העבודה, הענן באוהל מועד, סמל לשכינה וכן למקדש. בזכותה של מרים ניתנה לעם ישראל באר המים, מים בספרים הקדושים הם חסד. נסתלקה מרים נסתלקה הבאר ושוב חזרה בזכות אהרון ומשה. משה ואהרון הם תורה ועבודה. משנסתלק אהרון נסתלקו ענני הכבוד וחזרו שניהם - הבאר וענני הכבוד בזכות משה. לאמור: הם חזרו בזכות התורה.

כך, משנפסקה העבודה, חרב המקדש, יחזור ויבנה בזכות תורה וגמילות חסדים, בב"א. כל דור צריך לתרום לבניין בית המקדש. מה וכיצד נתרום? להרבות בתורה ובחסד! ע"י תורה וגמילות חסדים תחזור העבודה בב"א.

(*מתוך ספרו: "רחש לבי".)

סיפור לשבת

"פנו מקום לעושי מצווה"

{אחד מרבותיו של ה"אהבת שלום" (כ"ק מרן אדמו"ר ר' מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע) היה הרה"ק רבי משולם פייביש מזבאריז' זי"ע. שאול שיף}

בהיותו אברך היה "אהבת שלום" הולך אל רבו ברגל, מחוסר מעות לשכור עגלה. ערב אחד בדרכו אל רבו, ביקש ה"אהבת שלום" לנפוש באחת האכסניות אצל יהודי שהתגורר בקצה הכפר. ולפי שכל היום לא בא דבר מאכל לפיו, שאל את בעל האכסניה אם יוכל לתת לו לטעום משהו. בעל האכסניה השיב, שגם ילדיו עלו על יצועם ללא אוכל, וגם למחר אין לו לחם לתת לפי הטף, כי הוא מחוסר פרנסה.

עם בוקר לאחר התפילה יצא ה"אהבת שלום" שוב לדרכו, לאחר שנפרד מבעל האכסניה, כשליבו נשבר בקרבו מעגמת נפש למראה הילדים הרכים הרעבים ללחם.

בדרכו, פגש ה"אהבת שלום" מרכבה נוסעת, ובה יהודי עשיר. העגלה נעצרה, והיהודי העשיר שאל את ה"אהבת שלום" לאן פניו מועדות. השיב לו ה"אהבת שלום", שהוא בדרכו אל רבו הרה"ק ר' פייביש מזבאריז'. אמר הגביר: "גם אני נוסע אל הרבי, ולמה הנך הולך ברגל? שמא תרצה להצטרף ולהמשיך את דרכך בעגלתי? בוא נא, עלה אל העגלה ואקח אותך אל הרבי".

ברם ה"אהבת שלום", שכולו היה נתון למצבה הקשה של המשפחה, שאין לה לחם להאכיל את פיות ילדיה הרעבים, עז היה רצונו לסייע לעני זה בעת צרתו, לפיכך השיב לגביר: "לא אוכל לנסוע עימכם, אלא אם כן תתנו לי מאה זהובים".

היטב חרה לו לגביר על חוצפתו של האברך, שהעז לבקש סכום כסף עתק בתמורה להצעתו הנדיבה להעלותו לעגלתו חינם. ברם, כדי שלא להשיב את פניו ריקם, הסכים לתת לו חמישה זהובים. אמר לו רבי מנחם מנדל: "אני לא ביקשתי לעלות על עגלתך. אם רצונך שאעלה על העגלה, הואל נא להוסיף כפי שביקשתי". העשיר לא הסכים, וה"אהבת שלום" בירכו לשלום והמשיך ללכת רגלי. העגלה גם היא המשיכה את דרכה.

רק החל הגביר להמשיך בנסיעתו, ורגשי חרטה עלו בליבו. הוא שב אל ה"אהבת שלום", ועתה ביקש להוסיף ולתת עשרים זהובים. אלא שגם עתה לא אבה ה"אהבת שלום" לעלות על העגלה.

עתה כבר הבחין העשיר שאין האברך מפשוטי העם, וליבו לא נתן לו לעזוב אותו לבדו בדרך. הוא הסכים לתת לו את כל מאת הזהובים, ובלבד שיעלה על העגלה ויוכלו להמשיך בנסיעה.

אולם ה"אהבת שלום" השיבו: "לא כן, עדיין אין אנו ממשיכים בדרך", וגילה לו כי לסכום הזה הוא זקוק עבור יהודי עני בעל 'קרעטשמע' (אכסניה), שהוא מחוסר פרנסה וילדיו רעבים ללחם. וביקשו לשוב ולפנות לביתו של אותו יהודי ולתת לו את הכסף.

שוב חרה לו לגביר על שאברך זה עוד מבקש ממנו להאריך את הנסיעה, אחרי שכבר נתן לו את כל הסכום, אך ביודעו שבלא זאת לא יסכים לעלות על העגלה, חשב בליבו: הבה ונראה את מעשיו הטובים של האברך המתעקש להיטיב ליהודי בכל ההידור. הוא סובב את המרכבה והם נסעו ל"קרעטשמע". ה"אהבת שלום" זי"ע נכנס יחד עם הגביר לאכסניה, ומסר לבעליה את מאת הזהובים, והורה לו ללכת לעיר לקנות יין-שרף, כדי שיהיה לו מה למכור ויוכל להמציא לחם לילדיו הרעבים.

לפני שנפרד ה"אהבת שלום" מבעל האכסניה, לחש לו: "קח לך פנקס, ובו תרשום בכל יום את הרווחים בעסק הזה, כי בבוא הזמן תצטרך להתחלק עם העשיר שבא איתי, אשר נתן לי את הסכום שנתתי לך".

עתה התיישבו בעגלה ונסעו יחד אל רבם. כאשר הגיעו אל הרה"ק ר' פייביש, פתח ואמר: "פנו מקום לעושי מצווה!" הוא קיבלם בשמחה רבה, וקירבם מאוד.

וגלגל חוזר הוא בעולמנו . חלפו ימים ושנים, העני בעל הקרעטשמע - נהפך לגביר, ואותו גביר מיודענו ירד מנכסיו באופן נורא, עד שנזקק לבריות, והתחיל ללכת מעיר לעיר לקבץ נדבות, וכך הוא הצטרף לאחת השיירות של עניים שהלכו רגלי ממקום אחד למישנהו לקבץ נדבות.

בימים ההם נודע שמו של ה"אהבת שלום" כרבי מפורסם, פועל ישועות וזורע צדקות. עניים ונצרכים רבים נהרו להתדפק על דלתותיו. את כולם החיה ה"אהבת שלום" בברכותיו, ובנתינת מעות ברוח נדיבה ובדרך כבוד.

יום אחד הגיע לקאסוב הגביר שנהפך לעני, וכאשר בא לבית ה"אהבת שלום", הכירו הרבי מיד בעומדו ע"י הפתח בין שאר העניים. הורה ה"אהבת שלום" למשמשו שיקרא לעני הזה, ויכניס אותו לחדרו. הרבי קיבלו בסבר פנים יפות, והזכיר לו את אותה נסיעה בעגלה, ואת הכסף שקיבל ממנו לתת ליהודי בעל האכסניה.

לאחר מכן נתן לו ה"אהבת שלום" מכתב ליהודי בעל ה'קרעטשמע', שכאמור נהפך לגביר, שבו הוא מבקשו לעשות חשבון צדק עם מיטיבו, ושייתן לו חצי מרווחיו.

(שרפי קודש)

המשך בעמוד הבא...

הפתעה המעטפה

בכל ערב חג היה הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שולח את בני ביתו ותלמידיו בשליחויות שונות של צדקה למספר נכבד של משפחות נזקקות.

סיפר אחד הנכדים: פעם קרא לי הסבא בערב יו"ט ומסר לי מעטפה להביאה למשפחה מסוימת. ידעתי כי המשפחה הזאת כבר קיבלה את המעטפה הקבועה עבור צרכי יום טוב, ועל כן שאלתי: "מאי האי? הרי כבר קיבלו?" חייך הסבא ואמר: "בכל זאת גש ותמסור להם את המעטפה".

לא יכולתי לכבוש את סקרנותי והצצתי לראות מה בתוך המעטפה, והנה רואה אני כי במעטפה ישנם מספר כרטיסים ל... גן החיות.

כשחזרתי שאלתי את הסבא מה הצורך לשלוח דווקא כרטיסים לגן החיות? השיב רש"ז ואמר: "משפחה זו נזקקת היא. בוודאי לכל צרכי יום טוב הרגילים כבר דאגו להם, אך לשמחם בטיול עם ילדיהם לגן החיות, מן הסתם לא עלה על דעת איש. רוצה אני לזכות לשמח לב העניים בחג"...

(ידעו דורותיכם)

"ולי חסר כסף"

מסופר ב"עיטורי תורה" כי באחד הימים יצא המגיד מדובנא את ביתו כדי לערוך מגבית בין העשירים לצורך מצווה חשובה. בין היתר נועד עם בעל ממון תלמיד חכם כדי לזכותו במעשה החסד הזה. קיבל אותו העשיר בסבר פנים יפות ושוחח עמו בדברי תורה. התחיל המגיד לדבר עמו על מצות צדקה וגם העשיר החזיק אחריו ואמר כנגדו חידושים עמוקים ורעיונות נפלאים בעניין זה. והוסיף המגיד מצדו דבר חידוש וגם העשיר לא פיגר אחריו.

ראה המגיד שאין לדבר סוף ואמר לעשיר: "אספר לך מעשה. באחת המדינות הרחוקות לא ידעו תושביה על הבצל ולא ראוהו מעודם. יום אחד בא לשם הלך נודד והביא אתו בצל. אנשי המקום שמחו על זה מאד, ונתנו לו מטמון כסף בעד הבצל. הם זרעו אותו והתחילו לגדל אצלם יבול של בצל.

כששמע חברו על העסקה שעשה עם הבצל, לקח עמו שום ונדד אף הוא לאותה מדינה, שגם שום לא היה בה. שמחו מאוד אנשי המקום ולא ידעו מה טובה לגמול לו תמורת הדבר היקר הזה. החליטו לשלם לו בדבר היקר ביותר שיש להם: בבצל...

"אף אתה", סיים המגיד מדובנא בפנותו אל העשיר, "אומר לי חידושי תורה כנגד חידושי התורה שלי, אבל את זה יש לי די והותר, והרי נאמר 'די מחסורו אשר יחסר לו' ולי חסר כסף"...

חוק וסדר

פינה משפטית מאת עו"ד משה פרידל

מאחת את:

המערכת נמנעת מלצנזר מאמרים ושיחות של רבנים. אשר-על-כן, אין היא מוסיפה את התואר רב למאמריו התורניים של הרב יעקב פילבר שליט"א. כפי שזה מגיע למערכת כך זה מתפרסם. אבל כדאי שהקוראים בארץ ובחו"ל יידעו במי מדובר, והמובא כאן הוא רק מקצת שבחו:

הרב יעקב הלוי פילבר בעבר ראש הישיבה לצעירים שליד ישיבת מרכז הרב ומייסדה, ממנהיגי החינוך התורני בישראל, מייסד "מרחביה" - האגודה לקידום החינוך התורני, שהקימה בהנהלתו את מוסדות "נועם". מגדולי פרשני הראי"ה קוק, כותבם של שמונה ספרים תורניים ולשעבר רבו של קיבוץ חפץ חיים. יקיר ירושלים לשנת תשמ"ח. למד מחוץ למסגרת הישיבתית אצל הרבנים שלמה זלמן אוירבך ויחזקאל אברמסקי - שניהם זצ"ל.

וזאת כתב הרב יעקב הלוי פילבר שליט"א על פרשת דברים:

הבו לכם אנשים

פעמים רבות אנו פוגשים בתורה את נושא המנהיגות, ומנהיגות אינה נבחנת רק איך האדם מנהיג את האחרים, אלא היא נבחנת בעיקר כיצד האדם מנהיג את עצמו. בתורה אנו פוגשים מנהיגות שהצליחה ומנהיגות שכשלה, החל מאדם הראשון שכשל לא רק במה "שנתנכר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש ואיבד את עצמו, לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת איכה" כלשונו של הראי"ה קוק (מוסר הקודש עמ' קמ), אלא בעיקר כשלא ידע ליטול אחריות אישית והטיל את האשמה על אשתו באומרו: "האשה אשר נתתה עמדי". אחריו בנו קין שגם הוא התכחש לאשמתו ואמר: "השומר אחי אנכי?!". מנהיגות כושלת מוצאים אנו גם בבית יעקב, כמו ראובן האומר לאחיו על יוסף: "לא נכנו נפש", אך בה בעת אינו מתייצב עם מלוא האמת הפנימית שלו ונאבק עליה, אלא מתחכם ואומר להם דבר אחד: "השליכו אותו אל הבור", דבר שימצא חן בעיני האחים, כשכוונתו האמיתית היא: "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו". ורק כאשר הוא מזהה אצל אחיו חרטה על מעשיהם באומרם: "אשמים אנחנו", רק אז הוא מקבל אומץ ומטיח בפניהם: "הלוא אמרתי אליכם". גם כאשר ראובן לוקח מנהיגות גם אז הוא מתחמק מלסכן את עצמו, ולכן כשהוא רוצה לשכנע את אביו שישלח אותם למצרים עם בנימין, אין הוא מקריב את עצמו אלא אומר: "את שני בני תמית", ומפני הרפיסות הזו נלקחה ממנו הבכורה. התנהגות הפוכה מזו של ראובן מוצאים אנו אצל אחיו יהודה (ועל כן זכה למלכות למרות שלא היה הבכור), שהוא אינו מתחמק מליטול אחריות על עצמו, וכשתמר כלתו אומרת לו: "הכר נא!" הוא מודה ואומר: "צדקה ממני!". וכשהוא מנסה לשכנע את אביו לשלוח את בנימין, הוא אינו מקריב את האחרים אלא אומר: "אנכי אערבנו, מידי תבקשנו, אם לא אביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים" - יהודה הראה דוגמא של נטילת אחריות וממנו אנו לומדים שהמרכיב המרכזי בהנהגה היא אישיותו של המנהיג, ולכן כשהחליט משה רבנו שלא יוכל לבדו לשאת את משא העם ובקש שותפים להנהגתו, הציע לעם ישראל ("הבו לכם" - אין הבו אלא לשון עצה - מדרש הגדול) שיבחרו מתוכם לא רק אנשים חכמים ונבונים, אלא הוסיף שיהיו "ידועים לשבטיכם" - "שאתם מכירים אותם שהרי גדלתם ביניהם" (מדרש הגדול), וכמו שפירש הרמב"ם (הל' סנהדרין פ"ב ה"ז): "וידועים לשבטיכם - אלו שרוח הבריות נוחה מהם" ומסביר הרמב"ם: "ובמה יהיו אהובים לבריות? בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתם טובה ודיבורם ומשאם בנחת עם הבריות".

השפיטה היא אחת מדרכי הנהגה והיא משמשת לה דוגמא, גם כאן אין להסתפק רק בידע של השופט אלא נדרשות ממנו עוד חמש תכונות: "ענוה, יראה, שנאת הממון, אהבת האמת ובעלי שם טוב". וכדי ליישם בחיי החברה שלנו את הדרישות הללו במערכת המשפטית, יש צורך לחולל מהפיכה בשיטת מינוי השופטים או הדיינים, שאז לא רק השליטה בספר החוקים וצבירת נסיון מעשי בעריכת הדין, הם הכישורים היחידים הנדרשים מהבא לשבת על כס המשפט, אלא חייבים לעמוד גם על טיבו של האיש החורץ גורלות. ולכן ההקפדה צריכה להתחיל כבר בוועדת מינוי השופטים או הדיינים מי הם הממנים, כמו שאמרו במדרש (ספרי דברים טז): "לא תכיר פנים - זה מינוי הדיינים. לא תטה משפט - שלא תאמר איש פלוני נאה, איש פלוני קרובי". ועל השלב המוקדם הזה המתחיל כבר במנוי הדיינים אמרו בגמרא (שבת קלט א): "שבר ה' מטה רשעים - אלו הדיינים שנעשו מקל לחזניהם. שבט מושלים - אלו תלמידי חכמים שבמשפחות הדיינין". ופרש"י (שם): "שבט מושלים - מקל אגרופין של מושלין, היינו דיינים רשעים שתלמידי חכמים שבמשפחותם להם למקל ואגרוף, שעל ידיהם היו מעמידין אותן ומחפין עליהן ועושין סניגורון לדבריהם". ואם כך מהי השיטה האלטרנטיבית המבטיחה את בחירת הטובים ביותר? הדרך לכך לימדונו חז"ל: "אמרו חכמים, שמבית דין הגדול היו שולחים בכל ארץ ישראל ובודקים, כל מי שימצאוהו חכם וירא חטא ועניו ושפוי ופרקו נאה ורוח הבריות נוחה הימנו - עושים אותו דיין בעירו, ומשם מעלים אותו לפתח הר הבית, ומשם מעלים אותו לפתח העזרה, ומשם מעלים אותו לבית דין הגדול" (רמב"ם שם ה"ח עפ"י סנהדרין פח ב). משא"כ השיטה הקיימת כיום היא שהתלמיד חכם המבקש להיות דיין נדרש לבוא ולהיבחן ולהוכיח את ידיעותיו, ובמקביל להפעיל קשרים ולחצים כדי לזכות במנוי, השיטה הזו המתאימה לחברה קריירסטית ותחרותית שאינה הולמת תלמיד חכם צנוע הבורח מן הכבוד. ועל כן למעשה הטובים והראויים לדון נשמטים מן התפקיד, הנביא אומר: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" - רק הנהגה המשלבת את המשפט עם הצדקה היא שתביא את הגאולה. ולכן מנוי הדיינים הוא מרכיב חשוב לקירוב הגאולה.

שו"ת קיץ
הרב שבתי יגל

שאלה: הגענו עם קבוצת מטיילים, בלונדון בשבת בבוקר, לבית הכנסת הסמוך למלון ואיש הביטחון ביקש לבדוק אותנו עם מכשיר ידני לגילוי מתכות. האם יש לאפשר לו לעשות את הבדיקה גם אם הוא יהודי וגם אם הוא גוי?

תשובה: אם איש הביטחון הוא גוי-מותר. אם הוא יהודי-עיין לקמן.

ביאור: במקרה שאיש הביטחון הוא גוי, מותר לאפשר לו לבצע את הבדיקה, שהרי המתפלל המבקש להיכנס לבית הכנסת אינו עושה דבר ואינו אומר לגוי כלום. והשומר הגוי, לטובת עצמו עושה

זאת, כדי לעשות את עבודתו נאמנה, ולכן אין חשש של 'אמירה לנכרי'. מלאכה זו נחשבת כמלאכה של גוי שעושה עבור עצמו ואין בכך איסור.[א]

אך אם איש הביטחון הוא יהודי, יש לדון בדבר, והדבר תלוי במצב הביטחוני שבאותו המקום. יש לבדוק אם המצב הביטחוני מתיר חילול שבת על ידי יהודי או לא.[ב] במצב זה כדאי להתייעץ עם הרב המקומי המתמצא הן בהלכה הן במצב הביטחוני המקומי.

אך נראה שיש פתרון פשוט, דקודם כניסתו, אם יש על גופו מתכת יסיר אותה מעליו, ויניחה בצד, ואז גם אם השומר ירצה לבצע את הבדיקה, מכל מקום הגלאי לא יפעל כלל.[ג]

עוד יש לדעת דמכון 'צומת' פיתח גלאי מתכות ששימושו מותר בשבת, ופוסקים רבים הסכימו לשימוש בגלאי זה בשבת. אם איש הביטחון משתמש בגלאי כזה ודאי שאין שום בעיה.

א - אמנם לדעת הט"ז סימן שכ"ח ס"ק א' כיון שהמתפלל מסייע לשומר הגוי לבצע את הבדיקה, גם המתפלל משתתף במלאכה זו, אך שאר אחרונים דחו דבריו, כמבואר במ"ב סימן שכ"ח ס"ק י"א.

ב - כמו כן הדבר תלוי אם בהפעלת הגלאי יש איסור דרבנן עכ"פ לחלק מהפוסקים (רק משמיע צפצוף) או גם איסור דאורייתא (הפעלת נורות וכדו') דייתכן שהמציאות הבטחונית מאפשרת איסורי דרבנן, וייתכן שמאפשרת אף איסורי דאורייתא וכל מקום לגופו.

ג - ויש לשים לב שפעמים יש כל מיני פריטי לבוש ממתכת בלבושו של האדם אשר מפעילים את הגלאי, כגון אבזם של חגורה וכדו', ובדרך כלל יש לאדם נסיון מימות החול.

שביבים / שאול שיף

"מתי יבוא כבר משיח", התשובה

מובא בספר חסידים סימן תר"ל:

"... וכן מימי רב היי ור' אביתר כהן צדק שהיו בירושלים ובא לפניהם רוצח. ציוו רב היי ורב אביתר להכותו מלקות בהר הזיתים עד שפוך דם עליו. הרוצח צעק: הכוני, אל תחמלו עלי, כדי שלא אקרא בדין לפני הקב"ה והכוהו עד שהיה נפוח לחיים וציווה להניחו. והמתינו לו כשלוש שבועות, ואח"כ הטמינו(אותו) בחול (ו)רק מעט נקב פתוח היה, ועינוהו והכוהו עד בין מוות לחיים. כן עשו שלוש פעמים וידעו והבינו כי נתכפר לו כי קיבל הכל באהבה, ואמר שלא נתכפר לו עדיין. אמרו לו: כבר מן הקב"ה שמחל לך. ורב היי היה עולה בכל שנה לירושלים מבבל והיה שם בחג הסוכות, כי היו מקיפין את הרב הזיתים בהושענא רבה ז' פעמים והיו אומרים מזמורים שסידר להם רב היי. ולפני רב היי הולכים כהנים מלובשים סיריקון ומעילים ואחריו העם, והוא בתוך, ורחוק באלה שלפניו ק' אמה וכן[רחוק מאה אמה משל אחריו. והיה רב היי שוחק לאחר הסעודה. ראה הרוצח בעל התשובה את רב היי שליבו שמח ואמר לו הרוצח: רבי, למה היית הולך לבד כשהייתם מקיפים את הר הזיתים? אמר לו רב היי: מפני שאני עולה בכל שנה מבבל להקיף את הר הזיתים בסוכות, ואני מטהר את עצמי בהושענא רבה, אליהו הולך עמי - לכך נרחקין מאשר לפנינו ומאשר לאחרינו - ומדבר עמי. ושאלתי לו: מתי יבוא משיח? ואמר לי: כשיקיפו את הר הזיתים עם כהנים. ולקחתי כל הכהנים שמצאתי להקיף, אולי ביניהם כך [יש גם כהנים כשרים. ואמר לי אליהו: ראה, כל הכהנים שאתה רואה מלובשין מעילים הולכים בגיאות, אין שום אחד מזרע אהרון. רק אחד שהוא הולך אחר כולם, שנבזה להם והוא נמאס בעיניהם והולך בבגדים רעים ואינו חפץ בכבוד, ומשים את עצמו כמי שאינו, והוא חיגר ברגלו אחת ומצד אחד חסר עין - אמר, זהו כהן אמת מזרע אהרון. אמר רב היי: מזה שחקתי שבכולם לא היה כהן אלא אותו בעל מום".

עין הרע? הנה ביטולה

בספר "שיח שרפי קודש" מובאת בפרשת דברים על הפסוק: "ה' אלקיכם הרבה אתכם וגו', בשם הר"ר בונים מפרשיסחא זצ"ל, סגולה למניעת עין הרע וביטולה.

"לומר הפסוק (תהלים ה') 'ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך'. ולהלן: "הגה"ה. הנה זה לשון מהה"ק רצ"א זללה"ה מדינוב בספרו הק' "רגל ישרה" מערכת ס' וז"ל: יש קבלה מרב הונא למי שנפגע ח"ו בעין הרע, לומר הפסוק: "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך (תהלים ה') והכוונה כו'. (כלומר, ולכוון על פי הסוד - ש.ש.) וקבלתי עוד: למי שאינו יודע לכוון זה הסוד, יאמר על-כל-פנים הפסוק 'ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך' ארבעים פעמים. ויהיה ת' תיבות (עשר מלים שבפסוק כפול ארבעים - ש.ש.) ומבטל על ידי זה "רע עין" בגימטריה "ת", ויאמר: על דעת רב הונא. תנסו.

נשמת כל חי: שם המחבר

במחזור ויטרי, מהדורת מקיצי נרדמים, דפוס צילום: ירושלים תשכ"ג, בעמוד 282, המתייחס לביאור ליל הפסח, סעיף סו, ברכת השיר, נאמרים דברים אלה:

"וחותם ב'נשמת כל חי', דנשמת כל חי היא ברכת השיר. ויש שאומרים על אותו נבל, שמעון פטר (חמור), שהוא יסד אותה תפילה ושאר תפילות כשהיה על הסלע. וחס ושלום שלא תהיה זאת בישראל, וכל האומר דבר זה, כשיבנה בית המקדש יביא חטאת שמנה." ובסידור אוצר התפילות בפרוש תיקון תפילה כתב: "וגם ר' הירץ טריווש מפרש הסידור כל בו נלכד בה וכתב בפירושו: "שמעתי מר' יהודה בר' יעקב שר' שמעון בן כיפא יסד נשמת עד מי ידמה לך".

יצוין, כי שמעון בן כיפא ושמעון פטר (פטרוס) זה אותו אדם, שרבים ראו בו צדיק ונהו אחריו וסופו שהצטרף ל"אותו האיש" והיה מהמקורבים אליו ביותר.

ומקובל כי את תפילת "נשמת כל חי" חיבר שמעון בן שטח ורמז בה את שמו למפרע: ש'וכן עד, מ'י ידמה לך, ע'ד הנה עזרונו רחמיך, ו'אילו פינו, נ'שמת.

"ויהודי צריך לומר תהלים"

כשהגיע מרן החזון-איש זצ"ל למינסק בהיותו אברך, הלך שמו לפניו כבן עליה מהמיוחדים שבדור. נכנס לבית המדרש ונטל גמרא לעיין בה. תוך כדי כך הגיעו לומדי השיעור ונצרכו לגמרא. פנה אליו השמש שלא הכירו והוציא מידיו את המסכת והפטיר: "יהודי פשוט צריך לומר תהלים, אנו זקוקים עתה לגמרא ללמוד בה!". הניד החזון-איש בראשו לאות הסכמה.

למחרת, בהשכמה, עלה החזון-איש לבית המדרש לתפילה. שאל אותו השמש לשמו, כי ביקש לקראו לתורה כאורח. ענה החזון איש: "אברהם ישעיהו בן רבי שמריהו יוסף". נרעש השמש: זהו הרי האברך שכולם מדברים עליו בכבוד ובהתפעלות ואני כך זלזלתי בכבודו?. בקול בוכים ביקש מחילה. אמר לו החזון-איש: על מה? הן צדק מר בכל דבריו. ללומדי השיעור הקבוע זכות קדימה לעיין בגמרא, ויהודי אכן צריך לומר תהלים".

עובדיה ברוך ז"ל

בגיליון הקודם סיפרנו ב"שביבים" על הווידוי המצמרר מול קרמטוריום 2 של אישה בשם יעל, בשמו של עובדיה בן מלכה, שנמנה על הזונדרקומנדו. הוידוי היה בנוכחותן של 20 תלמידות חרדיות מלונדון. הקטע הזה עורר עניין רב, והייתה זו גב' נילי בן ארי מטירת צבי המלווה קבוצות נוער לפולין, שנתנה בידינו מלות מפתח, שאפשרו לנו לאתר את פרטיו האישיים של עובדיה בן מלכה. הנה הם כאן:

עובדיה ברוך ז"ל (1922-2010), יליד סלוניקי, ניצול אושוויץ, היה איש עדות. נפטר לפני מספר חודשים. נולד בסלוניקי ב-1922 למשפחה של שבעה ילדים. המשפחה התגוררה בשכונה היהודית על שם הברון הירש, ועובדיה ואחיותיו למדו בבית ספר יהודי. ביוני 1942 הוחלו חוקי הגזע על יהודי יוון. מאות יהודים, ובהם עובדיה, נלקחו לעבודת פרך בקרבת סלוניקי. השכונה נסגרה בגדר ובמגדלי שמירה והפכה לגטו. ב-15 במרס 1943 צוו תושבי הגטו לארוז את מיטלטליהם ולקנות כרטיסי רכבת לכיוון אחד. בבוקר צעדו היהודים בשורות לתחנת הרכבת והוכנסו לקרונות משא לבהמות - מאה איש בקרון, בעמידה, ללא מזון, מים ושירותים. בתום שבעת ימי מסע הגיהינום הגיעו ב-2:00 לפנות בוקר לאושוויץ. דלתות הקרונות נפתחו, זרקורים האירו בעוצמה, חיילי אס-אס ושוטים בידיהם צרחו, הצליפו באנשים והשליכו אותם לרציף. בהמולה איבד עובדיה את בני משפחתו ולא שב לראותם. עובדיה היה בין 400 הבחורים שעברו את הסלקציה של מנגלה. הם הובלו ברגל לאושוויץ 1 והוכנסו למקלחות. ידיהם קועקעו במספרים והם הולבשו במדים המפוספסים.

הקבוצה היוונית שבה היה עובדיה נשלחה לעבודה. עקב עבודת הפרך, התנאים הקשים וההתעללויות שרדו רק חמישה אנשים. הוחלט להשמיד גם אותם, אך אסיר יווני צעיר ודובר גרמנית, יעקב מאסטרו, הצליח להצילם באמתלה שמדובר בבעלי מקצוע. ההתחזות נחשפה במהרה ועובדיה ספג מלקות קשות.

עובדיה הכיר במחנה צעירה סלוניקאית, עליזה צרפתי שמה. מאוחר יותר דרכיהם נפרדו.

בינואר 1945 נשלח עובדיה לצעדת המוות לגרמניה. הוא הוצעד לדכאו, משם למאוטהאוזן, לגוזן 1, לגוזן 2 ולמלק. ב-5 במאי 1945, כשהוא מזה רעב, אספו אותו שני חיילים אמריקנים והעבירוהו באלונקה לבית חולים. לאחר שהתאושש הוחזר למאוטהאוזן, שם רוכזו יוונים אחרים, והוא שב ליוון עם אחדים מהם בקיץ 1945.

באחת מרשימות הניצולים שפורסמו בסלוניקי ראה את שמה של עליזה. הוא איתר אותה והציע לה נישואים אף שידע שאין היא מסוגלת ללדת כתוצאה מניסויים רפואיים שנעשו בה באושוויץ. הם נישאו ועלו לישראל בעלייה בלתי חוקית. עובדיה התגייס ל"הגנה", לחם במלחמת העצמאות ושירת בצה"ל כחייל קרבי בכל מלחמות ישראל עד מלחמת יום הכיפורים. למרבה הפלא, עליזה הרתה. התברר כי פרופ' מכסימיליאן סמואל ("ד"ר שמואל"), רופא יהודי שסייע בניתוחה באושוויץ, הותיר לה בחשאי את האפשרות להרות, מעשה שעליו שילם מאוחר יותר בחייו. עליזה נפטרה בשנת 1999. יעל "ירשה" את צוואתו של עובדיה ז"ל לומר את הווידוי (שפרסמנו), מול קרמטוריום 2, שם הועסק בשריפת גוויות היהודים. הי"ד.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
טל. 052-7723288
אימייל. gilwein26@012.net.il